

El petit manual de l'enfocament restauratiu global en l'àmbit educatiu:

Pràctiques
responsives

4

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Foto de portada
© Howard Zehr

Coordinació
Subdirecció General de Suport a les Famílies i a la Comunitat Educativa
Servei d'Escola i Famílies
Generalitat de Catalunya

Autoria
Mònica Albertí i Cortès
Elisenda Gonzàlez
M. Helena Tolosa

Juliol de 2023

Presentació

Aquest dossier forma part de la col·lecció de quatre que constitueixen el “Petit Manual de l’Enfocament Restauratiu Global en l’àmbit educatiu”.

El manual neix amb dos propòsits. En primer lloc, informar i sensibilitzar sobre l’enfocament als centres educatius i professionals de l’àmbit educatiu que s’hi comencen a interessar. I, en segon lloc, configurar-se com un recurs informatiu útil per als professionals que s’integren en un centre educatiu on ja s’està desplegant l’ERG.

El quart dossier, **“Pràctiques responsives”**, inclou una descripció de dos processos responsius: les converses restauratives i les reunions restauratives.

Tant la conversa com les reunions restauratives, petites (amb dues persones) o més grans (amb més de dues persones o un grup gran), les fonamentem en el model de la B. Hopkins i com a tècnica de base utilitzen l’escolta restaurativa. Per tant, per poder copsar millor la tècnica a emprar us recomanem una lectura del dossier 3 del manual on s’explica la tècnica.

Per a cada procés hi trobareu una definició i descripció de les seves característiques, la seva transferència pràctica, exemples i materials i recursos associats.

Aquest manual consta dels següents dossiers:

- **Presentació general**
- **Dossier 1.** Canvi de mirada i idees clau
- **Dossier 2.** Cercles proactius
- **Dossier 3.** Habilitats de pau
- **Dossier 4.** Pràctiques responsives

Esperem que el manual us inspire i us engresqui a fer el canvi cap a una gestió restaurativa de la convivència.

Les pràctiques restauratives responsives

A vegades tenim la percepció que la reunió restaurativa o el cercle restauratiu és una pràctica puntual, un moment, que pot ser més o menys llarg on les persones afectades per una situació es troben per escoltar-se, posar en comú punts de vista, emocions, afectació, necessitats i trobar vies de reparació. Però les pràctiques restauratives no són només al moment de la trobada, són un procés que sempre s'estructura en:

1. Una etapa prèvia on es valora la idoneïtat i la viabilitat de la trobada conjunta, i on es prepara la trobada, si escau.
2. La trobada conjunta.
3. Un seguiment.

Tal com podem veure en la infografia següent:

Etapes d'un procés restauratiu responsiu (adaptada de Pranis, 2005 i Guardiola et al., 2011 i 2012).

Els processos que comentarem a continuació: La conversa restaurativa i la reunió restaurativa utilitzen com a tècnica de base l'escolta restaurativa que hem explicat en el dossier 3, així que per copsar clarament la proposta us recomanem una lectura d'aquest dossier.

Les etapes del procés restauratiu responsiu

1 Etapa prèvia

Valoració d'idoneïtat

Davant de qualsevol situació que sigui susceptible de gestionar des d'un procés restauratiu responsiu cal que ens preguntem primer sobre quin serà el procés més adient i quina serà la seva formalitat. Amb preguntes similars a aquestes (adaptades de Thorsborne i Vinegrad (2015):

- Quin és el procés més adient per donar resposta a aquesta situació? Una conversa restaurativa? Una reunió restaurativa?
- Què és important a la nostra escola/institut? Què és important per nosaltres? Mostrar a la comunitat que qui ha comès la falta sigui castigat o facilitar la reparació del dany, les relacions i la responsabilització? Què és més pedagògic?
- Hi ha hagut un dany?
- Hi ha la necessitat de reparar el dany?
- Tenim la disposició d'invertir els recursos i el temps necessari per fer-ho?
- Ho podem/volem assumir?
- Estem preparats/des i formats/des per fer-ho?
- Ha estat capaç la persona que ha comès la falta de reconèixer els fets?
- Quantes persones hi ha implicades?
- Quin és el benefici potencial de la conversa restaurativa/reunió restaurativa en aquesta comunitat?
- Quin és el benefici potencial de l'infant o jove i la seva família?
- Quina és la naturalesa i la gravetat de la falta? (faltes menys greus, menys formalitat; més gravetat, més formalitat).
- Té la persona implicada una història prèvia d'altres problemes?
- Hem provat alguna cosa abans? Ha funcionat?

- Quins són els riscos si tirem endavant amb un procés restauratiu?
- Quins són els riscos si no tirem endavant amb un procés restauratiu?

Valoració de viabilitat

Els indicadors de viabilitat a tenir en compte són els següents:

Per part de la persona que ha comès la falta:

- acceptació de responsabilitat,
- desig de reparar,
- voluntat de participar en la trobada conjunta.

Per part de la persona afectada:

- desig de ser reparada,
- voluntat de participar en la trobada conjunta.

Preparació

Per valorar aquests indicadors i valorar la viabilitat d'una reunió restaurativa durem a terme **entrevistes restauratives prèvies** utilitzant la tècnica de l'escolta restaurativa amb totes les seves fases: benvinguda, història, transició i afectació, necessitats i propostes de gestió (que pot ser la trobada conjunta).

Objectius de les entrevistes restauratives prèvies a la trobada conjunta

- Donar un espai a les persones protagonistes del conflicte per tal que puguin expressar-se, identificar els seus pensaments i sentiments, reflexionar sobre l'afectació que els fets els hi han causat personalment i han provocat en altres persones, identificar necessitats i decidir de manera informada sobre la seva participació en la trobada conjunta. Fer-los les mateixes preguntes que farem a la trobada conjunta per tal de preparar-los per aquesta.
- Valorar els indicadors de viabilitat.
- Informar sobre la trobada conjunta; els assistents han de rebre informació sobre aquests aspectes:
 - Què és una reunió restaurativa?
 - Com es desenvolupa?
 - Qui pot participar en la reunió?
 - Quines seran les preguntes que es faran durant la reunió?

- Quin és el rol dels agents facilitadors de la reunió?
- On i quan tindrà lloc la reunió?

En aquesta primera etapa, a més de valorar els indicadors de viabilitat, s'identifiquen les persones que poden participar en la reunió restaurativa formulant-los preguntes específiques: "Qui ha estat afectat i com?" "Qui creus que et pot acompanyar en la trobada conjunta si la fem?" "Qui creus que estaria bé que participés en la reunió restaurativa?"

2 Trobada conjunta

Un cop hem fet les entrevistes prèvies i avaluat la idoneïtat de fer una trobada conjunta, ens disposem a realitzar-la seguint sempre les fases i les preguntes de l'escolta restaurativa.

La trobada conjunta consta dels següents moments:

Preparació De La Sala I Recepció De Les Persones Participants

Preparació de la sala, cadires, material, objecte per parlar i altres recursos que necessitem.

Fase 1. Benvinguda i construcció d'un espai segur

- Donem una benvinguda càlida.
- Expliquem el procés que durem a terme i els objectius: parlar sobre l'incident ocorregut. No estem aquí per castigar ni jutjar sinó per entendre què ha passat, compartir pensaments, emocions i necessitats, i vies de sortida i reparació (si escau).
- Expliquem què farem les persones facilitadores.
- Detallem les normes de la conversa/entrevista o trobada conjunta i demanem si les persones que hi participaran estan d'acord.
- Agraïm la disposició al diàleg restauratiu o trobada conjunta.

	Preguntes	Contingut	Tècnica
Fase 2 Escoltem-nos Principis 1 i 2	Què ha passat? Què pensaves i, per tant, què senties?	Convida a l'altra persona a detallar la seva història, pregunta per pensaments i sentiments. Si ets part implicada comparteix la teva història i els teus pensaments i sentiments.	Escolta atenta i línia de temps

Preparació De La Sala I Recepció De Les Persones Participants		Preparació de la sala, cadires, material, objecte per parlar i altres recursos que necessitem.	
Transició Connectem (Afectació) Principi 3	Alguna cosa més? A qui ha afectat la situació i com?	Convida a l'altra persona a identificar qui ha estat afectat per la situació i com, també sobre l'afectació pròpia. Si ets part implicada comparteix la teva afectació i quines persones més creus que han estat afectades i com.	Escolta atenta
Fase 3 Identifiquem les necessitats Principi 4	Què necessites per tirar endavant/per posar les coses al seu lloc?	Pregunta per les necessitats que han quedat al descobert. Utilitza les cartes de necessitats per assegurar-te que parleu de necessitats i no d'estratègies. Si ets part afectada comparteix les teves necessitats, si no, no ho facis.	Escolta atenta i targetes o cartes de necessitats
Fase 4 Construïm vies de sortida Principi 5	Què pots fer per donar-hi resposta (a les necessitats)?	Pregunta per possibles vies de sortida: què es pot fer per posar les coses al seu lloc? Per reparar? (si escau) Per donar resposta a les necessitats? Si ets part afectada, aporta idees també. Si no, no ho facis.	Concreció d'una estratègia SMART (específica, mesurable, assolible, realista i temporalitzada).
Fase 5 Comiat, agraïment i concreció del seguiment	És el moment de tancar la conversa, entrevista o trobada conjunta, posem en comú les idees i propostes a fer. Marquem una data per al seguiment i agraïm la feina feta.		

3 Seguiment

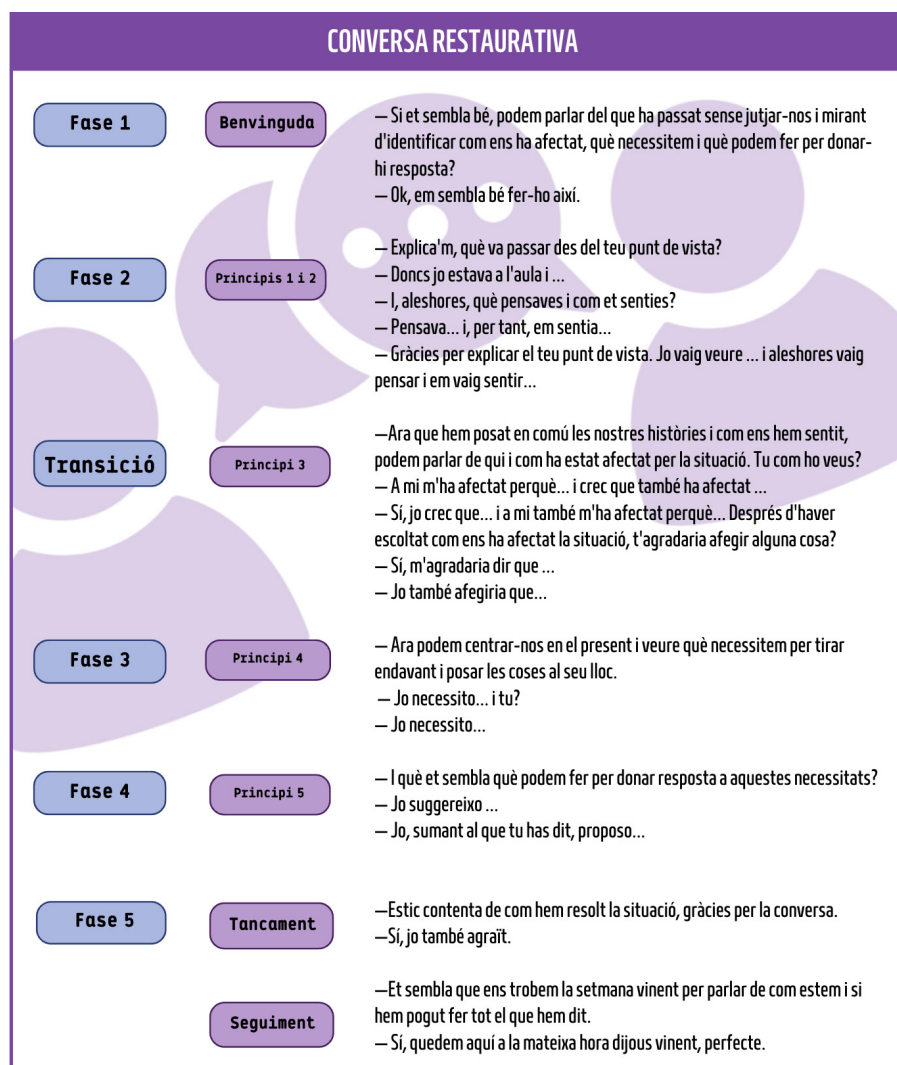
Després de la concreció de les estratègies de resolució i reparació, si escau, proposarem un seguiment que, en funció de l'edat de les persones que han participat en la trobada i dels fets, pot ser al cap d'una setmana o de quinze dies.

La conversa restaurativa

Definició i característiques

Entenem per conversa restaurativa aquella que es fonamenta en els 5 principis restauratius, i en la que utilitzem la tècnica de l'escolta restaurativa.

Les converses restauratives són un “ball d'escolta” on cadascú és el responsable d'uns dels passos a fer i on no participa una tercera persona facilitadora sinó que són les mateixes persones protagonistes les que, emprant les preguntes restauratives, miren de posar en comú què ha passat, què pensen i com se senten, com els afecta la situació, què necessiten i què poden fer per donar-hi resposta.

Quan la podem utilitzar

Les converses restauratives poden convertir-se en “la manera que tenim de resoldre les coses aquí” i superar el model punitiu i permissiu per a la gestió quotidiana de les relacions i el conflicte. Així que les podem utilitzar en la gestió de qualsevol situació que ens afecti.

Les converses poden ser informals, quan les fem per respondre a situacions quotidianes que no són greus i en espais informals (passadís, pati, etc.) o més formals quan considerem que els fets són prou importants per buscar un espai que garanteixi la confidencialitat i ens permeti poder parlar i escoltar sense interrupcions.

És interessant plantejar-se en el desplegament curricular de cada centre la capacitat en facilitació de converses restauratives informals en totes les aules i amb tot l'alumnat, també promoure la formació amb l'AFA i altres sectors de la comunitat educativa (monitoratge, per exemple), per tal que les situacions s'arribin a gestionar de manera “natural” des de l'ERG i que en el moment de tenir una conversa restaurativa tothom sàpiga què anem a fer.

A la vegada, si tota la comunitat es capacita en la facilitació de converses restauratives informals, en el moment en el qual qualsevol persona tingui un conflicte o algun incident el podrà gestionar de manera restaurativa.

El full de reflexió restaurativa

Abans de tenir una conversa restaurativa està bé entrar en la zona restaurativa i utilitzar la reflexió restaurativa que hem concretat en el dossier 3.

A la vegada, potser caldrà donar temps a l'altra persona per reflexionar abans de seure'ns a parlar. Ja sabem que per poder tenir una conversa restaurativa abans hem de regular-nos, estar connectats i en condicions de poder pensar i raonar. No és adient tenir converses quan estem desbordats emocionalment.

Per això és interessant que en cada centre puguem disposar d'un full de reflexió restaurativa que inclogui les preguntes i tenir les cartes de necessitats a disposició de tothom. Podria ser quelcom similar al que proposem a continuació:

Full de reflexió restaurativa

Data	Nom	Curs

➡ Què ha passat? /Què va passar? (Describeu els fets)

➡ Què pensaves i, per tant, què senties en el moment dels fets? (pots utilitzar les cartes d'emocions). I abans? Què pensaves, i com a resultat, què senties? I ara, què penses i com et sents? (pots fer servir les cartes d'emocions)

En el moment dels fets:

Abans:

Ara:

Enfoçament Restauratiu Global

➡ Qui ha estat afectat i com?

➡ Què necessites per tirar endavant? (pots utilitzar les cartes de necessitats)

➡ Què pots fer per millorar la situació i donar resposta a les necessitats de tothom? I per reparar? (1)

(1) Si hi ha alguna persona que ha estat afectada/danyada a conseqüència dels fets, pots pensar què pot necessitar i que podries fer per reparar.

Exemples

En els vídeos que us enllacen a continuació podeu veure una conversa restaurativa informal (Vídeo 1) i una altra de més formal (Vídeo 2).

Vídeo 1. L'empatia al cor de les converses difícils. TED Talk de Michelle Stowe

L'empatia al cor de les converses difícil. TED Talk de Michelle Stowe

Michelle Stowe és una experta en l'ERG i la Comunicació NoViolenta. El 2017 va participar en un TED Talk on explica el que seria una conversa restaurativa informal en un conflicte amb una alumna.

Vídeo 2. A l'escola i l'institut conversem de manera restaurativa

A l'escola i l'institut conversem de manera restaurativa

Quan estem implicats/des en una situació, la conversa es planteja com un ball on li preguntem a l'altre per la seva història, pensaments, emocions, necessitats i també compartim els nostres i ho fem fase per fase, tal com està estructurat en el procés que hem comentat. Aquest vídeo creat per www.encerle.cat mostra una dramatització d'una conversa restaurativa formal entre una mestra i una alumna per l'ús del mòbil a l'aula. **Unitat didàctica per treballar el vídeo.**

Seguidament, presentem la transcripció d'un procés restauratiu on s'utilitza la conversa restaurativa.

Conversa restaurativa formal

Context

El dia 18 d'abril s'iniciava el procés de preinscripció a Cicles Formatius de Grau Mig de l'alumnat de 4t d'ESO. A l'institut hi ha molts alumnes que no tenen familiars que els puguin ajudar/acompanyar en el procés de preinscripció i és per aquest motiu que, en coordinació amb els tutors de 4t d'ESO vam decidir destinar dues hores del divendres 22 d'abril (de 8 a 10 h) exclusivament a ajudar l'alumnat que ho necessités en el procés de preinscripció. La idea era que els alumnes es preinscriurien individualment amb els seus ordinadors personals portàtils i que els tutors, amb el meu suport com a orientadora i el de la coordinadora pedagògica, els ajudàrem a resoldre els dubtes que anessin sorgint.

El divendres 22 d'abril, a les 8 h del matí, vam ser coneixedors que l'aplicatiu per fer les preinscripcions era accessible a partir de les 9:00 h del matí de manera que les dues hores que s'havien destinat al procés de preinscripció quedaven reduïdes a una hora. Aquest imprevist va fer que tant els/les tutors/es com l'alumnat es posessin més nerviosos del que és habitual. Davant aquest imprevist, de 8 a 9 h vaig aprofitar per fer consultes i gestions (relacionades amb dubtes d'alumnat que encara no tenia clar on preinscriure's) i a partir de les 9 h vaig començar a donar suport a l'alumnat anant per les diferents aules de 4t, resolent tots els dubtes que em demanaven.

Quan vaig entrar a la darrera aula de 4t d'ESO, l'Alma, una alumna, em va escriure davant de tota la classe. Em va dir:

- Es pot saber on eres? T'hem estat buscant i no t'hem trobat. Tenim moltes preguntes i coses que no sabem fer i tu no hi eres i és la teva feina. No has fet la teva feina. Has deixat sols als tutors i era la teva responsabilitat estar aquí ajudant. Deus estar contenta. Ja et val!

Li vaig demanar que es calmés, que no cridés i li vaig dir que m'estava faltant al respecte. La vaig informar que havia estat fent gestions i ajudant a altres tutories i que si tenien dubtes que jo era allà en aquell moment i que els podia ajudar amb el que calgués. L'Alma va continuar cridant dient que era massa tard, que ja no em necessitaven, i insistint en el fet que jo era una mala professional. La vaig informar que tenia una Falta Greu de disciplina en veure que continuava cridant i faltant al respecte a la meva persona.

Concreció del procés seguit

Arran de fer el curs de pràctiques restauratives, vaig decidir aprofitar la situació per dur a terme una conversa restaurativa amb l'Alma. En vaig informar el seu tutor i ell la va informar que jo volia parlar amb ella del que havia passat. El 26 d'abril ens vam trobar.

Fase 1: Benvinguda

La vaig informar que volia parlar amb ella per parlar del que havia passat i del que havíem sentit per mirar de trobar una manera de resoldre la situació. També que el procés era voluntari i confidencial. Va accedir a parlar-ne.

Fase 2 i transició (Principis 1 a 3)

- M'agradaria que m'expliquessis des del teu punt de vista què va passar divendres i com et vas sentir.
- Divendres estava molt nerviosa. Era molt important per a mi fer bé la preinscripció i tenia molts dubtes. Ja eren les 10 h del matí i em vaig enfadar perquè tu no venies i havies dit que ens ajudaries.
- M'imagino que estaries molt nerviosa, potser pensaves que no tenies temps d'enviar la preinscripció i em vas trobar a faltar perquè tenies dubtes. Què et sembla que necessitaves en aquell moment? (Utilitzant les cartes de necessitats).
- Calma, ajuda i suport.
- Gràcies per explicar-me el teu punt de vista. A mi m'agradaria dir-te que la preinscripció és una tasca que és responsabilitat de les famílies, però que a l'institut, des de la preocupació i l'estima, us volem ajudar. La meva funció com a orientadora és donar suport a tutors i alumnat. El divendres vaig anar a l'institut dues hores més aviat del que em corresponia, sense estar-hi obligada, perquè per a mi també és molt important que cap alumne/a tingui problemes. Com a orientadora fa anys que intento detectar dificultats i fer canvis d'un curs a un altre per seguir millorant en el procés de preinscripcions. El problema amb l'aplicatiu va ser un imprevist i tots ens vam posar nerviosos, però hi havia temps de sobres donat que les preinscripcions no finalitzaven fins al cap de 5 dies. Quan em vas escriure, de males maneres i davant tothom, em vaig sentir menystinguda, poc valorada, insultada, decebuda i enrabiada.

En aquest moment l'alumna es va posar a plorar i va dir: em sap greu, no tenia la intenció de fer-te sentir malament, valoro molt la teva feina. Ho sento. Soc conscient que els professors feu més feina de la que us toca. Ho sento molt.

Fase 3

Què et sembla si pensem què necessitem per tirar endavant?, li vaig preguntar.

L'alumna es va aixecar i va demanar "permís" per abraçar-me i, plorant, em va tornar a demanar perdó i va expressar voler demanar-me perdó públicament. També vaig entendre que volia que jo i el professorat sabéssim que valora la

nostra feina i es va mostrar agraïda per tot el que amb la meva ajuda estava podent expressar.

Jo li vaig dir què necessitava en el moment de la situació (calma per part de tothom, confiança, paciència) i el que necessitava jo com a persona ara (respecte, confiança, valoració).

Fase 4

A la fase 4, conjuntament vam pensar i concretar el que podia fer a partir del que havia passat. I vam acordar el següent:

- Demanar disculpes públicament davant la classe. Es va fer a la classe següent d'Orientació (la matèria que imparteixo com a docent a 4t d'ESO).
- Posar més atenció a classe i respondre als avisos a la primera a la classe d'Orientació. L'Alma acostuma a xerrar, cal avisar-la diverses vegades i quan se l'avisava acostuma a contestar amb un to no adient. A les dues classes posteriors al conflicte el seu comportament va ser excel·lent.
- Fer un escrit per fer-lo arribar a tots els seus professors per fer-los saber que valora tot el que fan per ella.
- Canviar la Falta Greu per una Falta Lleu.

Com a orientadora vaig aconsellar l'Alma sobre fer una revisió de la manera que té de gestionar la seva ràbia i em vaig oferir per fer-li arribar materials i exercicis per treballar-ho autònomament donat que en aquell moment no disposava de més hores per a atencions individualitzades. La vaig ajudar a triar un llibre de la biblioteca de l'institut dels anomenats d'autoajuda i li vaig fer arribar per correu electrònic material que podia ser-li útil.

Fase 5

Vaig ajudar l'alumna a expressar com se sentia (millor i més tranquil·la). Jo vaig expressar sentir-me també millor i vaig dir-li que estava molt contenta de com havia reaccionat i ens vam acomiadar acordant una trobada la setmana següent (seguiment).

Aquest és un fragment de l'escrit que l'Alma va escriure per al seu professorat:

"Fa una setmana vaig menystenir el treball d'una professora només perquè no van sortir les coses com jo volia. Quan m'enfado se'm dispara la ràbia i no m'adono del mal que generen les meves paraules. Amb aquesta nota vull agrair el treball que feu i la paciència que teniu amb mi i volia demanar-vos perdó".

Versió adaptada de Núria Juanes Vázquez. Orientadora. Institut.

Què ens cal per poder fer converses restauratives al centre

1. Formar-nos: tot l'equip educatiu hauria de poder facilitar converses d'aquest tipus i per extensió altres professionals que treballen a l'escola i l'institut, per exemple, monitors i monitores.
2. Tenir clar que aquesta és la manera de resoldre els conflictes i incidents que tenim al centre.
3. Sensibilitzar l'alumnat i formar-lo. Incorporar en el currículum els principis restauratius i les preguntes restauratives.
4. Sensibilitzar les famílies.
5. Tenir espais informals per poder fer aquestes converses (a l'aula infantil i primària, o al passadís, secundària) on puguem disposar d'un parell de cadires, les targetes d'emocions i necessitats, els pòsters dels principis restauratius, per exemple.
6. Incloure en l'horari un temps concret per poder tenir aquestes converses.

Material audiovisual i recursos

En els següents dos vídeos de l'Escola Àgora i l'Institut Can Periquet podeu veure com cada centre desenvolupa l'ERG i també com es doten d'espais i estructures per poder tenir converses i reunions restauratives.

L'ERG a l'Escola Àgora. Nou Barris. Barcelona

L'ERG a l'Institut Can Periquet. Palau-Solità i Plegamans

Model 5-5-5 Principis i preguntes restauratives

En aquest document trobareu els principis i les preguntes restauratives, un gràfic síntesi del procés d'escolta i d'una reunió restaurativa.

Manual de butxaca. Converses i reunions restauratives

Aquest manual vol facilitar les idees clau de cadascuna de les fases que es proposen per a l'escolta, les converses i les reunions restauratives.

Les reunions restauratives

Definició i característiques

Són processos estructurats, inclusius i col·laboratius, conduïts per una persona (o dues) **experta** i no afectada per la situació, que ofereixen la possibilitat que les persones implicades i la comunitat, si és el cas, s'involucrin voluntàriament en la gestió del conflicte, falta o incident des de l'assumpció de responsabilitat, la identificació de les necessitats i la reparació del dany.

En funció de la gravetat del fet poden ser més o menys formals i poden convocar més o menys persones. Totes les reunions restauratives (petites o grans, formals o informals) s'estructuren en les etapes que ja hem comentat: etapa prèvia (valoració d'idoneïtat i viabilitat i preparació), trobada conjunta i seguiment.

Les persones facilitadores no jutgen, no decideixen, no aconsellen, sí que escolten restaurativament i condueixen el procés. **Les reunions restauratives són voluntàries i confidencials i, a diferència de la mediació, parteixen del reconeixement dels fets.**

Quan les podem utilitzar

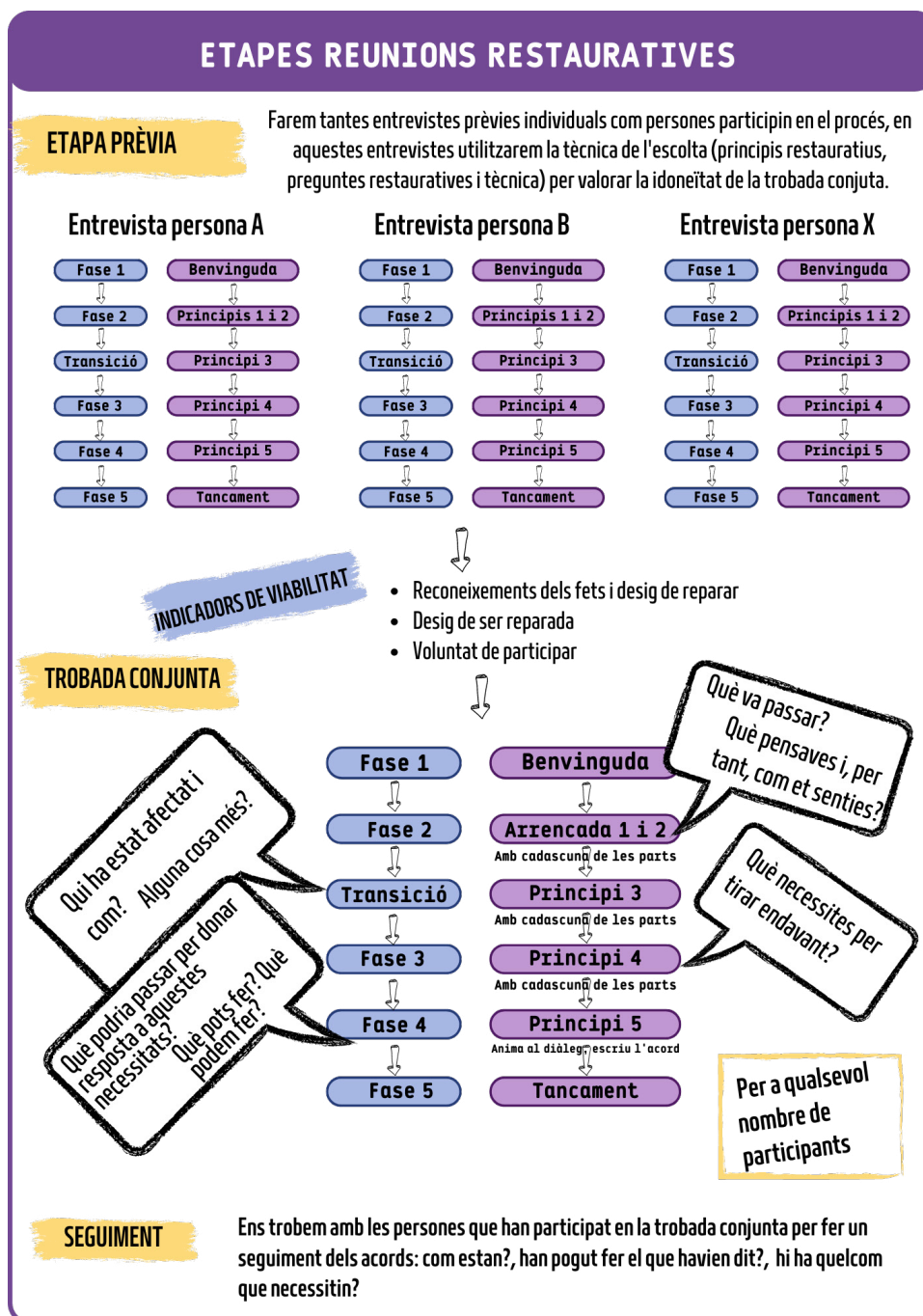
Les reunions restauratives les podem utilitzar sempre que es donin els criteris d'idoneïtat i viabilitat i que disposem de persones formades i expertes per la seva facilitació. Nosaltres diríem que per als conflictes lleus i quotidians que no impliquen un dany greu són la resposta adient per començar a superar el quadrant punitiu i permissiu. Però cada situació i cada cas requerirà una avaluació.

En essència les reunions restauratives convoquen no només a les persones protagonistes dels fets (persona que ha ofès i persona ofesa) sinó que inclouen persones de suport (família, amics o amigues) i altres membres de la comunitat, educadors/es, tutors i tutores, etc.

Ara bé, en la pràctica i en funció de cada cas decidirem qui participa en la reunió. Així podem fer petites reunions restauratives amb les persones protagonistes. Aquest

procés es diferencia de la mediació perquè segueix les fases que es proposen des de la restaurativa, la tècnica de l'escolta amb les preguntes restauratives, molt especialment, en el fet que per a la seva viabilització es parteix del reconeixement dels fets.

Com ja hem dit abans, les reunions restauratives són un procés que comença amb una etapa prèvia de valoració d'idoneïtat, viabilitat i preparació de la trobada. En el cas de les reunions restauratives aquesta etapa prèvia inclou entrevistes prèvies amb cadascuna de les persones que poden participar en el procés, tal com podeu veure a la infografia següent.

És sempre necessari fer les entrevistes prèvies a la trobada conjunta?

Fer una trobada conjunta sense haver clarificat si es donen els criteris de viabilitat és sempre un risc, **encara que sigui un incident o conflicte lleu cal clarificar la disposició de les persones a reconèixer allò que han fet, a reparar, si cal, i a ser reparades.**

A més a més, en les entrevistes prèvies a la trobada conjunta les persones passen per les preguntes que també farem en la trobada conjunta, així que els serveix per pensar per avançat i per preparar-se i, a la vegada, els dona seguretat saber què els preguntarem.

Va molt bé disposar al centre d'espais per tenir aquestes converses o trobades restauratives espontànies o informals. Per exemple:

- Muntar un espai al pati (un banc, un racó) per parlar restaurativament (el banc restauratiu, el racó restauratiu) on tinguem els cartells dels principis restauratius, les targetes amb les preguntes, el full de reflexió restaurativa i les cartes d'emocions i necessitats.
- Muntar un espai als passadissos on també tinguem tot aquest material.

Dels casos comentats abans, el cas 2 i 4 els podríem fer en aquests espais restauratius informals, en canvi, els casos 1 i 3 requereixen espais íntims que garanteixin la confidencialitat.

Cal disposar també d'una sala restaurativa que permeti fer les trobades més formals amb les següents característiques i elements:

- Lliure de sorolls i interrupcions.
- Ens anirà bé tenir els cartells dels principis restauratius, les targetes amb les preguntes restauratives i les cartes d'emocions i necessitats.
- Cadires per posar-nos en cercle.
- Quan siguem poques persones en la reunió restaurativa, podem utilitzar una taula rodona, però no és imprescindible.
- Un paperògraf o una pissarra per poder escriure les necessitats o altres coses que ens semblin útils per al procés.
- Retoladors, Post-Its, bolígrafs.

- Una plantilla per fer els compromisos i acords de resolució i reparació.
- Aigua i gots.
- Altres elements que facin de l'espai un espai agradable i confortable (per exemple: alguna planta, llum natural, coixins, etc.).

Òbviament com més gravetat més important són les entrevistes prèvies a la trobada conjunta. **Segons Jean Schmitz, l'èxit de la reunió restaurativa depèn de la qualitat de la fase prèvia. Quan aquesta fase prèvia de preparació es realitza rigorosament les possibilitats que la trobada conjunta funcioni són més elevades. L'èxit no depèn només de la preparació, però n'és un factor crucial.**

Les petites reunions restauratives

Les petites reunions restauratives les podem fer quan estem gestionant incidents que han generat algun dany. És conegut que qualsevol conflicte o incident que es dona en el si d'una comunitat no només afecta les persones directament implicades, sinó que també afecta la comunitat, i la participació de la comunitat per a la resolució és un dels elements restauratius a tenir en compte. A la vegada, potser ens sembla interessant fer un treball focalitzat en les persones protagonistes per diferents motius: són les mateixes persones les que ens diuen que volen fer una trobada només amb la persona amb la qual han tingut l'incident o l'incident no té conseqüències greus per a la comunitat o el grup.

Les petites reunions restauratives poden ser formals i informals. Per exemple:

- Cas 1: Una alumna de 2n d'ESO fa un comentari despectiu a l'Instagram d'una companya i això genera una baralla entre elles dues a l'escola, a l'estona del pati, s'insulten i s'escriu. Parlem amb les famílies (fem entrevistes utilitzant l'escolta restaurativa) i estan d'acord en el fet que endeguem un procés restauratiu amb les dues alumnes i en participar en la trobada conjunta si elles ho volen. Fem les entrevistes amb les alumnes i ens diuen, per una banda, que reconeixen els fets i que volen reparar i ser reparades, i també que prefereixen que la trobada conjunta sigui sense les famílies. Les famílies ja estan tranquil·les perquè saben que les seves filles estan fent un procés restauratiu. Estan d'acord a no participar en la trobada conjunta de moment, tot esperant que siguin elles mateixes les que resolguin. Fem una reunió restaurativa formal: concretem dia, lloc i hora per fer-la.
- Cas 2: Dos alumnes de 5è d'EP s'han barallat. Un dels dos alumnes no està complint amb les tasques que li pertoquen del projecte que estan duent a terme, i el que si les fa l'ha increpat a classe. Fem dues entrevistes restauratives prèvies amb ells un cop s'han calmat, valorem que es donen els indicadors de viabilitat i

fem una trobada conjunta breu a l'espai restauratiu que tenim a primària aquell mateix dia.

- Cas 3: Un alumne de 3r d'ESO fa unes setmanes que arriba tard a la classe de mates que és a primera hora, la professora ja no sap que fer, li ha dit de totes maneres i l'últim dia, quan li crida l'atenció, l'alumne li respon faltant-li al respecte. Parlem amb la família i ens diu que estan d'acord en el fet que fem una trobada conjunta amb la mestra i el seu fill. Fem entrevistes amb la mestra i l'alumne, l'alumne reconeix els fets i està d'acord en fer la trobada. Així que es donen els indicadors de viabilitat i fem una trobada conjunta formal amb tots dos.
- Cas 4: A 3r d'EP una alumna li agafa material a l'altra sense demanar-li permís i es barallen a classe. Fem les entrevistes individuals de manera informal amb cadascuna i la trobada conjunta amb elles al passadís.

Exemple

Descripció de la situació

La mare de na Fàtima, de 3r d'ESO, ha vingut molt molesta perquè la Jèssica, una companya de classe de la seva filla, ha fet comentaris molt despectius de la Fàtima a Instagram. Vol que fem alguna cosa. De fet, d'entrada vol que expulsem a la Jèssica. La tutora els hi proposa parlar amb la Lluïsa (orientadora i facilitadora). La Fàtima és nova a l'institut i ha estat ràpidament acceptada, no té problemes relacionals. La Jèssica, en canvi, només té una amiga i no se sent massa bé amb el grup. La tutora fa temps que treballa per a la creació de grup, però no acaba de trobar la manera que la Jèssica se senti millor.

L'orientadora-facilitadora (Lluïsa), formada en restaurativa, fa entrevistes prèvies amb la Jèssica, la Fàtima, la mare de la Fàtima, la mare de la Jèssica i la tutora. Totes estan d'acord que s'endegui el procés restauratiu, creuen que està bé que les noies parlin i solucionin juntes. No tenen cap problema en participar en la trobada si fos el cas.

Fàtima

En les entrevistes prèvies a la trobada conjunta la Fàtima explica: Vaig penjar una foto meua a Instagram, del dia que vaig anar a la festa del Jonathan, i la Jèssica va escriure aquest comentari: "Aquesta s'ho fa amb tots, quin fàstic! Mireu-la, no sé què es creu, si és una foca!". Em fa ràbia el que ha fet, em vaig sentir fatal quan vaig llegir el comentari. Ja sé que a casa l'han obligat a esborrar el missatge, però vull que parli amb la gent de la classe per dir que el que va posar no ho pensa de veritat, què se li'n va anar l'olla! Ara em fa una

mica vergonya entrar a classe, tot i que sé que la majoria està amb mi perquè la Jèssica no cau massa bé, ara ho té encara pitjor! Utilitzant les cartes, identifica les següents necessitats: respecte, empatia i confiança. Estic d'acord en fer una trobada conjunta amb la Jèssica.

Jèssica

En l'entrevista prèvia amb la Jèssica, ens explica: Ho vaig posar sense pensar-hi gaire... em sap greu! La seva mare em va aturar pel carrer i em va dir que em denunciaria i faria que m'expulssessin. A casa m'han castigat una setmana sense mòbil. Sempre acabo "pillant" jo.

La Fàtima va molt "pujadeta". No sé què es pensa! Va de mosqueta morta, però amb el vestit que duia semblava que demanava guerra. Em fa ràbia que per un comentari de res s'hagi posat així. A mi no em van convidar a la festa, ella és nova i ja la conviden! Jo estic aquí des de 1r i ja veus! Em sento sola. No sabia que li faria tant mal. Amb les cartes identifica les següents necessitats: inclusió, empatia, pertinença.

Estic d'acord en fer una trobada conjunta, vull disculpar-me i també explicar-li com jo em sento.

Trobada conjunta

En la trobada conjunta les dues alumnes posen en comú les seves històries, pensaments i sentiments, la Jèssica es disculpa i la Fàtima entén que la Jèssica no té amigues i ho passa malament a l'aula. Alhora, per a la Fàtima és important que la Jèssica reconegui que se li'n va anar l'olla i que digui a tota l'aula que no pensa el que va escriure. La Jèssica no sap com fer això i demana parlar amb la Tutora sobre com ho poden fer. Diuen que parlaran amb ella demà mateix. D'altra banda, tenint en compte la necessitat d'inclusió de la Jèssica, la Fàtima li diu que ara necessita un temps per digerir tot el que ha passat, però queden que en dues setmanes tornaran a parlar per veure com estan i potser ella pot intentar incloure-la en els moments d'esbarjo a l'escola, amb el seu grupet més íntim, de moment no se li acut què més pot fer.

L'endemà parlen amb la tutora i decideixen fer un cercle proactiu a l'aula sobre l'ús de les xarxes socials i els comentaris que hi pugem, la Fàtima i la Jèssica aprofitaran per explicar la seva experiència i com s'han sentit.

Per fer el cercle amb la tutora decideixen aquestes preguntes:

Ronda per trencar el gel: quina xarxa social t'agrada i per què?

Ronda temàtica 1: un comentari que m'han fet a les xarxes i m'ha agradat molt és...

Ronda temàtica 2: un comentari que m'han fet a les xarxes i no m'ha agradat gens és...

Ronda temàtica 3: tot allò que fem i diem té conseqüències en les persones al nostre voltant. És un dels principis restauratius que estem treballant, què et fa pensar?

Ronda de sortida: què m'emporto d'aquest cercle?

Les reunions restauratives amb més persones o amb tota l'aula

Les reunions restauratives amb persones de suport de les persones protagonistes i persones de la comunitat són l'essència de la restaurativa, en totes aquelles situacions on hi hagi hagut una situació de patiment relacional i/o dany seria adient fer una reunió restaurativa d'aquestes característiques sempre que es donin els criteris de viabilitat i estiguem preparats per dur-les a terme.

Exemples

Reunió restaurativa amb tres alumnes

Descripció de la situació problema

L'altre dia estava al passadís fent guàrdia activa i vaig haver d'actuar a una classe perquè en Pol, un alumne de 2n d'ESO, estava plorant.

Vaig fer-lo sortir per parlar amb ell i em va explicar que uns companys de classe (l'Arnau i en Max) l'havien estat molestant a la classe de Matemàtiques.

Vaig aprofitar l'avinentsa, ja que són alumnes que tinc a classe, per demanar a aquests alumnes si podíem parlar amb mi cadascú per separat i van accedir.

Entrevistes prèvies a la trobada conjunta:

Pol (qui rep l'ofensa)

En Pol entén l'objectiu de l'entrevista, està d'acord en parlar-ne i pensar sobre què fer per resoldre la situació. Explica que estava assegut a la seva taula i tenia dos companys al darrere que, enmig de la classe, li estaven donant cops amb l'estoig i molestant-lo. No és la primera vegada que li passava, de fet diu que sempre l'estan molestant a classe.

A classe tenen un joc que consisteix a dir: Tots per a... (a vegades és ell, a vegades altres companys de classe). Quan algú diu aquesta frase, tots van cap a la persona que han dit i li donen cops i el molesten. A ell li toca moltes vegades rebre, i no sol estar mai implicat en aquest tipus de jocs.

Diu que pensa que ja n'hi ha prou de tot això, que no pot més i que se sent trist i enfadat, a la vegada, necessita respecte i tranquil·litat i els demanaria que el deixessin en pau. Detalla que això l'afecta a ell, però hi ha altres alumnes a l'aula que també reben. Està d'acord amb fer una trobada conjunta amb els seus companys, quan li pregunto si necessita que hi hagi alguna persona més a la trobada diu que no cal.

Arnau (qui ofèn)

L'alumne entén l'objectiu de l'entrevista, està d'acord en parlar-ne i pensar sobre què fer per resoldre la situació. Explica que sí, que va estar molestant en Pol; de fet juguen a això a classe, a molestar. Potser en Pol el molestem molt sovint, diu: Entenc que ho passa malament! A ningú li agrada que el piquin. Creu que en Pol necessita respecte i unes disculpes. Diu que ell per poder gestionar positivament això necessita escolta i col·laboració. Està d'acord en participar en una trobada conjunta amb en Pol i els altres companys. Reconeix els fets i vol reparar.

Max (qui ofèn)

L'alumne entén l'objectiu de l'entrevista, està d'acord en parlar-ne i pensar sobre què fer per resoldre la situació. Reconeix que va molestar a en Pol, de fet explica que molta gent ho fa i no només de la classe. És que el joc: "Tots per a..." està de moda. Diu, però, que hi ha gent que mai li toca, hi ha alumnes intocables. Creu que en Pol ho passa malament i que altra gent també. A ningú li agrada que li toqui a ell, diu.

Reconeix els fets i vol reparar, està d'acord en participar en la trobada conjunta. A la vegada, detalla que no són només ell i l'Arnau els que ho fan, sinó que hi ha molta més gent que s'apunta al joc de picar.

Trobada conjunta

Comencem la trobada amb el reconeixement dels fets per part de l'Arnau i en Max. Felicitem a tothom per optar per la gestió restaurativa de la situació, agraïm l'esforç i les ganes de participar i reparar.

L'Arnau i en Max expliquen que quan es proposa el joc no saben dir que no, que ara els sap greu perquè entenen que en Pol ho passa malament, però a l'aula és una altra cosa. En Max repeteix que no només és cosa d'ells, que hi ha més gent implicada.

En Pol afirma que se sent molt malament i especialment que ja està molt cansat d'aquest joc, que no pot més i confirma que no només són en Max i l'Arnau els que el molesten sinó que hi ha més companys que ho fan. Després de sentir-lo, l'Arnau i en Max es disculpen espontàniament amb ell.

En Pol diu que necessita tranquil·litat i respecte i en Max i l'Arnau hi sumen les necessitats d'escolta i cooperació per resoldre la situació.

En el moment de pensar què poden fer per donar resposta a les necessitats, en Pol els demana que no participin més en el joc i l'Arnau i en Max hi estan d'acord. Alhora, tots tres plantegen la possibilitat de fer una reunió restaurativa amb tota l'aula per mirar de parar el joc.

Es farà una sessió prèvia amb el grup classe per valorar la idoneïtat de fer la reunió restaurativa amb el grup-classe i, si es valora positivament, es farà la setmana següent. Finalment, es fa una reunió restaurativa amb tot el grup-classe on les persones ofensores assumeixen la seva responsabilitat i es comprometen a no jugar més a aquest joc. Les persones afectades, en Pol també, expliquen que se senten millor i que esperen que el joc s'acabi.

Al cap de 15 dies es fa una reunió amb en Pol i diu que, de moment, el joc s'ha acabat. Està content.

Reunió restaurativa amb tota l'aula i el personal de neteja*

Descripció de la situació problema

Des de fa unes setmanes a l'hora de marxar a l'aula de 3r d'ESO queden papers i restes de menjar per terra, llibres, bolígrafs i tota mena de material tirat per les taules, bosses i motxilles que sembla que no són de ningú.

Es pregunta a l'alumnat com ho veuen i responen el següent: Per això ja hi ha les noies de la neteja, que facin la seva feina! Després de nombrosos avisos i que no hi hagi cap canvi es decideix deixar l'aula sense netejar per després fer una reflexió amb el grup.

La reacció dels alumnes és la següent: Què passa amb les noies de la neteja? Que no treballen? No cobren per netejar o què?

Arribats a aquest punt, la tutora i l'orientadora del centre, formades en restaurativa, decideixen proposar una reunió restaurativa amb el grup i dues persones de l'equip de neteja del centre.

En la preparació de la reunió, l'etapa prèvia, es fan dues intervencions, una entrevista amb les dues persones de l'equip de neteja del centre i una sessió en cercle amb tot el grup.

Tot l'equip educatiu del centre ha estat format en restaurativa, l'alumnat coneix aquest procés i també tots els sectors de la comunitat educativa com el personal d'administració i serveis.

En l'entrevista prèvia amb les dues persones de neteja s'emmarquen els fets: l'alumnat de 3r deixa l'aula bruta i, a més a més, no és capaç de posar-se en el lloc de les persones de neteja a les quals delega tota la responsabilitat de recollir l'aula.

Les dues persones de neteja, que anomenarem Alba i Llum, expliquen que ja fa temps que dura això, de fet des del curs passat. Elles han increpat alguna vegada a algun alumne, però en lloc d'aconseguir una millora, la situació ha anat a pitjor. Ho deixen tot per terra, hi ha menjar i tot. Nosaltres no sabem què fer a vegades amb tot el que ens trobem. Clar que hem de netejar, però una cosa és netejar i l'altra és la deixadesa del grup i sobretot aquesta percepció que som nosaltres les que ho hem de fer tot. Expliquen que no poden amb tot, que els sap greu que l'alumnat no sigui capaç de posar-se en el seu lloc i que necessiten respecte i col·laboració. Estan d'acord en participar en la reunió restaurativa amb tota l'aula i tenen ganes que els alumnes passin una tarda amb elles per fer la neteja de les aules, així potser les entendran millor.

També es fa una sessió preparatòria amb tot el grup: l'alumnat reconeix que deixen les coses tirades i malament, no tenen clar quin és el límit, a vegades l'Alba i la Llum els han escridassat quan han arribat a l'aula i s'han sentit malament amb elles. Necessiten respecte també. Volen asseure's i trobar-se amb elles, escoltar-les i mirar de trobar la manera de resoldre la situació conjuntament.

En la trobada conjunta es munten les cadires en cercle a l'aula de 3r d'ESO, es fa a la tarda per evitar sorolls de les altres aules i propiciar un ambient més tranquil. Les persones facilitadores ens asseiem en situació diametralment oposada, al costat d'una de les facilitadores s'asseuen la Llum i l'Alba i després la resta d'alumnes.

Es comença amb el reconeixement dels fets per part de l'alumnat i es dona la paraula a cadascú de manera seqüencial.

- Primer l'alumnat parla seguint aquesta pauta: la manera com jo veig el problema és... penso i em sento... i la situació m'afecta d'aquesta manera i crec que afecta també a...

En general, el grup, parla de deixadesa i que, a causa dels incidents previs amb l'Alba i la Llum, l'alumnat ha anat deixant d'assumir la seva responsabilitat en la neteja, es consideren afectats també perquè hi ha hagut algun dia que l'aula estava molt bruta, però també creuen que l'Alba i la Llum són afectades, clar, tot dient: segurament si totes les aules fessin com nosaltres no podrien fer tot el que han de fer.

- Després es dona la paraula a l'Alba i a la Llum. Expliquen que ja no poden més, que quan entren a l'aula de 3r els cau el món a terra, hi han de dedicar més temps del que tenen i se senten molt malament, pensen que el grup no les entén i no valora la seva feina. Quan pensen això s'enfaden i potser per això quan alguna vegada s'han topat amb ells i elles els han increpat. Però és que ja n'hi ha prou diuen! La Llum emfasitza que, per a ella, trobar-se la classe com se la troba és una falta de respecte i que, a més a més, els comentaris que li arriben li fan molt mal. Se la veu molt emocionada.

Un cop han parlat l'Alba i la Llum tornem a donar veu al grup amb la pregunta: hi ha algú que vulgui afegir alguna cosa després del que s'ha dit aquí? Espontàniament, un parell d'alumnes es disculpen amb la Llum i l'Alba.

Passats uns minuts, seguim amb les rondes preguntant per les necessitats: per part del grup apareix la necessitat de clarificar quina és exactament la seva responsabilitat pel que fa a la neteja i, per part de l'Alba i la Llum, la necessitat de respecte, empatia i col·laboració.

Per donar resposta a la necessitat de clarificar les funcions de cadascú pel que fa a la neteja concreten que faran un Temps de cercle on l'activitat principal serà recollir el que es recomana des del centre en els documents que ja hi ha i compartir-ho amb l'Alba i la Llum.

L'Alba i la Llum diuen que se senten prou reparades amb la trobada, han sentit que les disculpes eren sinceres. Pel que fa al respecte, demanen que deixin de fer els comentaris que fan sobre elles. El grup hi està d'acord. Pel que fa a l'empatia demanen que un grup de 3 o 4 alumnes les acompanyin una tarda a fer les tasques de neteja i després comparteixin l'experiència amb el grup.

Després de compartir una tarda amb el personal de neteja i de clarificar les funcions de cadascú, l'alumnat té clar que: és al grup al qui li pertoca mantenir l'aula en bon estat, tant pel que fa a la neteja com l'ordre, que el personal de neteja no ha de recollir les seves coses i que no es poden trobar restes de menjar o papers a terra, ja que les funcions de la Llum i l'Alba no són aquestes sinó fer la neteja que ells, com a grup, no poden fer. I finalment, que la feina que tenen les persones de neteja és molta i molt poc temps per fer-la. Estan pensant de crear una Comissió de suport a les professionals de neteja.

* Versió adaptada d'un cas real facilitat per Magda Jiménez, Anna Romeu i Sílvia Sistach, cap d'estudis i docents d'un Institut de secundària.

De la reunió restaurativa a l'aula al cercle de resolució de problemes

Seguint el model de B. Hopkins (2004, 2009, 2011), podem concretar una proposta de cercle de resolució de problemes que segueix els cinc principis restauratius i que s'estructura en cinc rondes de paraula.

Ronda	Principi	
1	Tots els punts de vista són valuosos	La manera com jo veig el problema és...
2	Els pensaments influeixen les nostres emocions i, ambdós, les nostres accions	Amb tot el que ha passat penso... i, per tant, em sento...
3	Tot allò que diem i fem ens afecta a nosaltres i a les persones al nostre voltant	Aquesta situació m'ha afectat (d'aquesta manera)...
4	Les necessitats són clau per poder decidir estratègies de resolució	Perquè aquesta situació s'arregli necessito...
5	Les persones afectades per una situació són les més indicades per resoldre-la	Penso que per resoldre el problema podem (fer)...

Òbviament, aquest cercle requerirà una fase prèvia de valoració de viabilitat i, posteriorment, un seguiment.

Materials i recursos

Model 5-5-5 Principis i preguntes restauratives

En aquest document trobareu els principis i les preguntes restauratives, un gràfic síntesi del procés d'escolta i d'una reunió restaurativa.

Manual de butxaca. Converses i reunions restauratives

Aquest manual vol facilitar les idees clau de cadascuna de les fases que es proposen per a l'escolta, les converses i les reunions restauratives.

Les reunions restauratives per a casos més greus

Les reunions restauratives, en anglès, *conferencing*, neixen en l'àmbit penal de menors, específicament a Nova Zelanda que va ser el primer país en regular la pràctica l'any 1989, en concret el *Family Group Conferencing*, o *Reunions restauratives de grup familiar*. Després, en la seva transferència a Austràlia per part de Terry O'Connell, es crea el model guionat que com hem dit abans és on s'acaben concretant les preguntes restauratives.

En l'àmbit educatiu, ara per ara, no són les més utilitzades perquè requereixen formació específica, experiència i una capacitació per poder-les facilitar. Les reunions restauratives per a casos més greus, cal que comptin sempre amb l'assessorament de l'EAP i amb professionals capacitats dels centres i/o dels Serveis Educatius).

En qualsevol cas, davant d'una falta greu caldrà seguir els protocols definits per a aquestes situacions i valorar la viabilitat d'endegar un procés restauratiu.

Les fases del procés són les mateixes que hem citat amb anterioritat: etapa prèvia, trobada conjunta i etapa de seguiment.

En aquestes situacions pren molta rellevància l'etapa prèvia on es duen a terme les entrevistes restauratives (utilitzant les preguntes) per valorar els indicadors de viabilitat i quines són les persones de suport que podran participar en la trobada conjunta.

En qualsevol cas, aquestes són les condicions per plantejar-nos la possibilitat de dur a terme una reunió restaurativa en casos greus:

Cal tenir en compte els protocols i treballar en col·laboració amb l'EAP.

- La o les persones ofensores han de poder reconèixer la seva responsabilitat en els fets i tenir voluntat de reparar.
- La o les persones afectades han de voler ser reparades.
- Ambdues parts i les persones de suport han d'acceptar participar de manera voluntària.
- La o les persones facilitadores han de tenir formació i expertesa per conduir-les.

En el moment de la trobada conjunta es tenen en compte l'ordre de les intervencions i es pot decidir emprar preguntes específiques i diferents a cada grup de persones: les que han ofès, les afectades, les de suport, les de la comunitat.

Les situacions susceptibles de gestionar-se amb reunions restauratives podrien ser

qualsevol conducta greument perjudicial per a la convivència tenint en compte els requisits establerts en els protocols vigents.

En aquests casos és on prenen més sentit els següents elements:

- Una preparació curosa de la trobada conjunta i valorar els indicadors de viabilitat.
- Una cofacilitació de tot el procés (etapa prèvia, trobada conjunta i etapa de seguiment).
- Incorporar a la reunió persones de suport de les persones que han ofès, les persones afectades i la comunitat.
- Seguir el guió a la trobada.
- Concretar els acords per escrit.

Per exemple, un possible guió (traduït i adaptat de Thorsborne i Vinegrad, 2006), on s'incorporen preguntes diferents en funció de cadascú, podria ser aquest:

Introducció

Gràcies per participar en aquesta reunió restaurativa. Després de les entrevistes prèvies realitzades amb tothom, hem decidit fer aquesta reunió restaurativa per donar resposta al que va passar el dia _____, quan (nom de les persones que han ofès) _____ van (conductes, fets) _____ a (nom de les persones afectades) _____.

L'objectiu que tenim és veure qui ha estat afectat i com podem reparar. No estem aquí per decidir si (nom de les persones que han ofès) són bons o dolents. Volem identificar què va passar, què podem fer per posar les coses al seu lloc i reparar, i que cal perquè això no torni a passar. Cadascú és lliure de marxar de la reunió en qualsevol moment si així ho vol, però aleshores des de l'escola haurem de gestionar els fets d'una manera diferent de la que ara es proposa.

Esperem que al final de la reunió puguem arribar a uns acords de reparació que ens permetin resoldre tot això.

Per això necessitem seguir unes normes de funcionament:

1. Només una persona pot parlar a la vegada.
2. Tot allò que diguem en aquesta trobada, es queda aquí.
3. Si no vols parlar, no estàs obligat a fer-ho.
4. Parla sobre com et sents en relació amb el que va passar no sobre el que penses.
5. Pots sortir de la reunió si ho vols, però aleshores has de saber que l'escola haurà de gestionar la conducta i el que tu puguis haver fet d'una altra manera.

6. Necessitem alguna altra norma?

Demana a tothom que amb un senyal confirmin que hi estan d'acord. Si és així, comença la reunió restaurativa.

Preguntem a les persones que han ofès:

- Què va passar? (com t'hi vas veure implicat/ada)
- Què pensaves en aquell moment, i com et senties?
- Què has pensat des d'aleshores i com et sents?
- Qui ha estat afectat pel que vas fer? Com?

Preguntem a les persones afectades:

- Què vas pensar i com et vas sentir quan això va passar?
- Com et va afectar?
- Què ha estat el més difícil per a tu?

Preguntem a les persones de suport a les persones afectades:

- Què vas pensar i com et vas sentir quan vas veure o sentir el que havia passat?
- Què és el més important per a tu?
- Què és el que més et preocupa?

Preguntem a la resta de persones de suport i de la comunitat:

- Què vas pensar i com et vas sentir quan vas veure o sentir el que havia passat?
- Què ha passat des d'aleshores?
- Com t'ha afectat a tu?
- Com estan les coses ara entre tots i totes?

A totes les persones que han ofès: (dirigint-te a tots a la vegada)

- Voleu dir alguna cosa als vostres companys o companyes?
- Hi ha alguna cosa que vulguis dir a algú en aquest moment?
o
- Què poden necessitar els vostres companys i companyes que digueu en aquest moment?

Si és necessari:

- Per a quines coses estàs demanant disculpes?

A totes les persones:

- Què necessiteu per tirar endavant?

A les persones afectades:

- Què ha de passar per tal d'arreglar les coses (posar les coses al seu lloc, reparar) i donar resposta a les vostres necessitats?

o

- Què t'agradaria que passés ara per arreglar les coses?

A la resta de les persones que hi participen:

- Què més caldria dir o fer per arreglar les coses?

A les persones que han ofès:

- Hi esteu d'acord?
- És just?

Tancant la reunió restaurativa:

He pres nota de tot el que heu acordat que facin _____ (escriu els noms de les persones que han ofès) per reparar el dany.

Qui es responsabilitzarà de la gestió d'aquest acord? (un alumne és acceptable)

M'agradaria que tothom signés l'acord i això implica el final de l'assumpte. Hi ha alguna cosa més que vulgueu dir?

Gràcies per participar en aquest procés.

Materials i recursos

Característiques de les reunions restauratives. Vídeo Jean Schmitz: <https://youtu.be/cWrZG1F2G64>

Protocols. Departament d'Educació. <https://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeduca-tiu/convivencia/protocols/>

Referències

- Guardiola, M. J., Albertí, M., Casado, C., Susanne, G. i Martins, S. (2011). *És el conferencing una eina útil per als programes de mediació a l'àmbit penal del Departament de Justícia?* Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya.
- Guardiola, M. J., Albertí, M., Casado, C. i Susanne, G. (2012). *Conferencing: Origen, transferencia y adaptación*. A J. Tamarit (coord.), *La justicia restaurativa: desarrollo y aplicaciones* (p. 237-267). Granada: Comares.
- Hopkins, B. (2004). *Just Schools. A whole school approach to restorative justice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Hopkins, B. (2009). *Just Care. Restorative justice approaches to working with children in public care*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Hopkins, B. (2011). *The Restorative Classroom. Using Restorative Approaches to Foster Effective Learning*. London: Optimus Education.
- Pranis, K. (2005). *The Little Book of Circle Processes. A new/Old Approach to Peacemaking*. Intercourse, PA, USA: Good Books.
- Schmitz, Jean. *Manual de prácticas restaurativas en el ámbito educativo*. Ecuador. VVOB i eftp. https://ecuador.vvob.org/sites/ecuador/files/2020_ecuador_eftp_manual_practicas_restaurativas.pdf
- Thorsborne i Vinegrad (2014). *Rethinking behaviour management. Restorative practices in classrooms*. London, UK: Hobbs the Printers.
- Thorsborne i Vinegrad (2006).

Bibliografia per saber-ne més

- De Vicente Abad, J. (2021). *Convivencia restaurativa. Aprender a convivir y a construir entornos de aprendizaje seguros*. Madrid: Biblioteca innovación educativa de SM.
- Hopkins, B. (2019). *Pràctiques restauratives a l'aula. L'enfocament restauratiu en el teu dia a dia*. CONVIVÈXIT. <https://www.encerple.cat/wordpress/wp-content/uploads/2020/12/PR-catala%CC%80.pdf>
- Ruilan, V. (2011). *Justicia y Prácticas Restaurativas. Los Círculos Restaurativos y su aplicación en diversos ámbitos*. (Tesi de grau). Fundación Universitaria Iberoamericana, Palma de Mallorca, Espanya. Recuperada el 19 d'octubre de 2015, a http://hazitzen.comunicacionycreatividad.com/justicia_practicas_%20restaurativas.pdf
- Schmitz, Jean. *Manual de prácticas restaurativas en el ámbito educativo*. Ecuador. VVOB i eftp. https://ecuador.vvob.org/sites/ecuador/files/2020_ecuador_ftp_manual_practicas_restaurativas.pdf
- Wachtel, T. (2013). *Defining Restorative*. Bethlehem, PA, USA: IIRP Graduate School. <http://www.iirp.edu/pdf/Defining-Restorative.pdf>

